

اثر شرایط القاء و خوراکدهی پس از القاء روی رشد اشریشیاکلی نوترکیب و تولید اینترفرون گامای انسانی

- بابایی پور ولی^{۱*}، شجاع‌الساداتی سیدعباس^{۲**}، خلیلزاده رسول^۱
۱. تهران، دانشگاه صنعتی مالک اشتر، مجتمع علوم کاربردی، مرکز آموزشی و تحقیقاتی علوم و فن‌آوری زیستی، گروه مهندسی بیوشیمی
۲. تهران، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده فنی مهندسی، بخش مهندسی بیوشیمی، گروه بیوتکنولوژی، دورنگار ۸۰۰۵۰۴۰

E-mail: shoja_sa@modares.ac.ir ، babaeipour@modares.ac.ir

چکیده

توسعه محیط کشت ساده و کم‌هزینه و فراهم کردن شرایط مناسب القاء تولید پروتئین‌های نوترکیب همواره مورد توجه صنعت می‌باشد. از اینرو در این تحقیق سعی شد بر اساس ترکیب شیمیایی و روابط استوکیومتری سنتز اینترفرون گامای انسانی و اشریشیاکلی نوترکیب ساده‌ترین محیط کشت ممکن و بهترین شرایط القاء بدست آید. برای این منظور اثر خوراکدهی بعد القاء و شرایط القاء روی تولید اینترفرون گامای انسانی از کشت غیر مداوم اشریشیاکلی سویه BL21(DE3) در محیط کشت ساده M9 بررسی شد. در این رابطه اثر افزودن اسیدهای آمینه (شامل اسیدهای آمینه گلوتامیک اسید، اسپارتیک اسید، لیزین، فنیل آلانین)، دانسیته سلولی در زمان القاء، نوع و مقدار القاء‌گر با استفاده از طراحی آزمایش‌های تاکوچی بررسی شد و نهایتاً در شرایط بهینه وزن خشک نهایی ۵/۵ g/lit با درصد بیان ۵۵-۶۰٪ و بهره‌دهی کلی تولید اینترفرون گاما ۱۶۰ mg/L.h بدست آمد. واژه‌های کلیدی: اینترفرون گاما انسانی، شرایط القاء، خوراکدهی بعد القاء، اشریشیاکلی نوترکیب

The effect of induction condition and post-induction feeding on the production of human Interferon - γ in *Escherichia coli*

Babaeipour V. ^{1*}, Shojaossadati S.A. ^{2**}, Khalilzadeh R. ¹

- 1- Department of Biochemical Engineering, Biotechnology Research Center, Maleke Ashtar University, Tehran.
2-Biotechnology Group, Department of chemical engineering, Faculty of engineering, Tarbiat modarres university, Tehran, Iran (Fax:09821/8005040; ** Coresponding Author E.mail: shoja_sa@modares.ac.ir)

ABSTRACT

Development of inexpensive and simple medium culture and appropriate induction conditions always is favorable for industry. In this research by using the chemical composition and stoichiometric data for Interferon- γ production and recombinant *E.coli* growth, the simpl medium and the favorable induction conditions was obtained. To achieve this goal the effects of medium composition and induction conditions under batch culture of *E.coli* BL21 (DE3-pET3a-INF γ) in medium M9 on Interferon- γ production was investigated. Taguchi experimental design was used to optimize the addition of adding amino acids (including glutamic acid, aspartic acid, lysine, and phenylalanine), induction time, and amount and type inducer by were investigated. According to results of optimized conditions, cell dry weight 5.5g/L with expression percent 55-60%, and overall Interferon- γ productivity 160 $\pm$ 5 mg/L.h, were obtained.

Keywords: Interferon- γ , Induction condition, post-induction feeding, culture media, optimization

مقدمه

باکتری اشریشیاکلی بدلیل شناخته‌تر بودن خواص فیزیولوژیکی، بیوشیمیایی و ژنتیکی نسبت به دیگر میکروارگانیسم‌ها، رایجترین میزبان برای تولید پروتئین‌های نوترکیب است [Macdonald, ۱۹۹۰]. توسعه موفق و اقتصادی فرآیندهای تولید پروتئین‌های نوترکیب در اشریشیاکلی مستلزم دستیابی به بالاترین بهره‌دهی کلی تولید پروتئین می‌باشد. بهینه‌سازی محیط کشت در فرمانتور ناپیوسته، معمولترین و ساده‌ترین روش افزایش بهره‌دهی کلی تولید پروتئین‌های نوترکیب است و غالباً می‌توان با محیط کشت‌های پیچیده مثل کاز آمینو اسیدها، پپتون و یا عصاره مخمر تولید پروتئین‌های نوترکیب را در مقیاس آزمایشگاهی بطور قابل توجهی افزایش داد [Galindo, ۱۹۹۰; Rinzema, ۱۹۹۶]. ولی بهر حال استفاده از محیط کشت‌های پیچیده بدلیل مشکل کردن فرآیندهای پایین‌دستی و بالطبع افزایش هزینه‌های تولید و همچنین کاهش تکرارپذیری فرآیند و عدم تطابق با قوانین GMP این روش مورد توجه صنعت نیست. لذا استفاده از محیط کشت‌های ساده بهمرهه یک یا چند اسید آمینه برای رسیدن به بهره‌دهی بالاتر سلول و پروتئین نوترکیب برای صنعت جذاب‌تر است. متأسفانه اطلاعات کمی در این زمینه وجود دارد [Broedel, ۱۹۹۶; Donovan, ۱۹۹۶]. ولی تحقیقات انجام شده نقش موثر شرایط القاء و افزودن اسیدهای آمینه خاص روی تولید پروتئین‌های نوترکیب را نشان می‌دهد [بابایی پور ۱۳۸۱، خلیلزاده ۱۳۸۲]. برای همین منظور اثرات شرایط القاء و افزودن اسیدهای آمینه گلوتامیک اسید، اسپارتیک اسید، لیزین و فنیل آلانین در زمان القاء (بر اساس ترکیب شیمیایی و مسیرهای بیوشیمیایی پروتئین نوترکیب و اشریشیاکلی) روی بهره‌دهی کلی تولید اینترفرون گامای انسانی در کشت غیر مداوم اشریشیاکلی نوترکیب بررسی شد. جهت بررسی عوامل مورد نظر از روش آماری تاکوچی، که امکان بررسی همزمان عوامل مورد نظر به‌مراه اندرکنش بین آنها و با انجام کمترین تعداد آزمایشها را فراهم می‌کند، استفاده شد.

مواد و روشها:

میکروارگانیسم: باکتری اشریشیاکلی سویه BL21(DE3) بعنوان میزبان برای بیان ژن اینترفرون گامای انسانی استفاده شد. این سویه با پلاسمید القایی pET3a (شرکت Novagen) که ژن اینترفرون گاما (شرکت آموزشی تحقیقاتی نور) بدخل مکان‌های برش NdeI و NotI وارد شده با استفاده از کلرید کلسیم ترانسفورم شد. سلول‌های ترانسفورم شده روی چند پلیت LB آگار حاوی 100 mg/l امپی‌سیلین کشت داده شد.

محیط‌های کشت و محلول‌ها: محیط کشت LB آگار برای کشت میکروارگانیسم روی پلیت‌ها، محیط کشت M9 شامل: گلوکز 10 g/l، Na₂HPO₄ 6 g/l، KH₂PO₄ 3 g/l، NH₄Cl 1 g/l، NaCl 0.5 g/l، MgSO₄ 0.12 g/l برای تهیه محیط کشت مایه تلفیح و تخمیرهای غیر مداوم استفاده شد.

محلول 0.1 M در آب اسیدهای آمینه فنیل آلانین و لیزین و محلول 1 M اسیدکلریدریک اسیدهای آمینه گلوتامیک اسید و اسپارتیک اسید برای بررسی اثر افزودن اسیدهای آمینه و محلول 0.5 M لاکتوز و ایزوپروپیل-بئآ-دی-تیوگالاکتوپیرانوزاید (IPTG) 0.1 M برای بررسی اثر القاء استفاده شد. **تجهیزات:** فرمنتور آزمایشگاهی ۳/۶ لیتری (INFORS) مجهز به سیستم‌های کنترل دما، اکسیژن محلول، pH و کف با حجم کاری ۲ لیتر برای انجام کشت‌های غیرمداوم استفاده شد. **آنالیزها:** تراکم سلولی با اندازه‌گیری جذب نوری محیط تخمیر (OD) در طول موج ۶۰۰ nm اندازه‌گیری شد. از یک منحنی استاندارد برای تبدیل OD₆₀₀ به وزن خشک استفاده شد. برای تعیین وزن خشک ۵ میلی‌لیتر محیط کشت سانتریفیوژ شده (۹۰۰۰ دور در دقیقه به مدت ۱۰ دقیقه) و دو بار با آب مقطر شستشو داده می‌شد. سپس توده سلولی در دمای ۱۰۵°C تا رسیدن به وزن ثابت خشک می‌شد. برای سنجش گلوکز از کیت آنزیمی استفاده شد. میزان اینترفرون گاما با انجام الکتروفورز روی ژل SDS-PAGE ۱۲/۵% پلی‌اکریل‌امید وبا استفاده از روش دانسیتومتری تعیین شد و پروتئین کل نیز با روش براندفورد اندازه‌گیری شد.

روش انجام آزمایش: برای بررسی اثر افزودن اسیدهای آمینه و شرایط القاء از روش آماری تاکوچی جهت طراحی آزمایش‌ها، آنالیز و پیش‌بینی نتایج استفاده شد. با این روش تاثیر چهار عامل غلظت محلول اسیدهای آمینه، مقدار القاءگرهای IPTG و لاکتوز و زمان القاء در سه سطح بررسی شد (جدول ۱). برای اندازه‌گیری میزان بیان و بهره‌دهی کلی تولید پروتئین از سه ساعت قبل و چهار ساعت بعد از القاء هر ساعت نمونه‌گیری انجام شد.

نتایج و بحث: با توجه به اینکه چهار عامل در سه سطح گرفته شده بود بر اساس روش طراحی آماری تاکوچی از آرایه متعامد L_۹ استفاده شد (جدول ۲) و ۹ آزمایش دو بار تکرار شد. منحنی تغییرات استات، گلوکز، OD₆₀₀، وزن خشک و میزان بیان و همچنین بهره‌دهی کلی هر آزمایش تعیین شد و نهایتاً بهره‌دهی کلی بعنوان معیار مقایسه نتایج آزمایش‌ها استفاده شد. سپس با آنالیز واریانس داده‌ها به کمک نرم‌افزار طراحی آماری تاکوچی (Qualitek-4) مقادیر بهینه عوامل مورد بررسی بدست آمد و مقدار بیشینه بهره‌دهی کلی تولید اینترفرون گاما پیش‌بینی و با آزمایش تایید شد (جدول-۳). اسیدهای آمینه را بر اساس مسیرهای بیوشیمیایی بیوسنتزی آنها به پنج گروه تقسیم می‌کنند. ترکیب اسیدهای آمینه اینترفرون گاما شامل: ۴۰% اسیدهای آمینه خانواده اسید اسپارتیک، ۲۰% گروه اسید گلوتامیک، ۱۶% اسید آمینه‌های حلقوی، اسید آمینه‌های خانواده پیرووات و ۳-فسفولیسیرات به ترتیب ۱۸ و ۲۱% می‌باشد. که در بین آنها اسید آمینه‌های لیزین و اسپارتیک اسید، گلوتامیک اسید، فنیل آلانین دلیل داشتن سهم بیشتر در ترکیب اینترفرون گاما انتخاب شدند. اسید آمینه‌های خانواده پیرووات (آلانین، والین و لوسین) و ۳-فسفولیسیرات (سرین، گلیسین و سیستئین) به ترتیب ۸ و ۲۱% دلیل اینکه از مواد حد واسط مسیر گلیکولیز تولید می‌شوند از افزودن آنها به محیط کشت صرف نظر شد. مقادیر اسیدهای آمینه انتخاب شده (اسید گلوتامیک، لیزین، اسید اسپارتیک و فنیل آلانین) با فرض اینکه تولید آنها بعد از القاء برای سنتز پروتئین کافی نبوده و بالطبع باعث کاهش شدید رشد باکتری و تولید پروتئین نیز می‌شود، و اسیدهای آمینه اضافه شده فقط صرف سنتز اینترفرون گامای انسانی میشود، با توجه به موازنه جرم تولید اینترفرون گامای انسانی محاسبه شد. نتایج آزمایشات (جدول-۳) نشان می‌دهد که زمان القاء، به دلیل تاثیر زیادی که روی دانسیته سلولی نهایی دارد، روی بهره‌دهی کلی تولید پروتئین خیلی موثر است و همانطور که ملاحظه می‌شود در سطح سوم یعنی واسط فاز لگاریتمی بهینه است. انجام آزمایش در مقادیر بالاتر تاثیر چندانی روی مقدار بهینه نداشت. نوع القاگر تاثیر زیادی روی تولید پروتئین ندارد، ولی بهر حال استفاده از القاگر با قیمت پایین تر و با کارایی برابر همواره مورد توجه محققین است، که در این تحقیق نیز با استفاده از لاکتوز این مهم فراهم شده است. مقدار القاگر نیز تاثیر زیادی روی تولید اینترفرون دارد. و همانطور که نتایج این تحقیق نشان می‌دهد برای دستیابی به بیان بیشینه لازم است مقدار آن بهینه شود. چرا که مقدار زیادتر آن تنها باعث کاهش ارزش اقتصادی پروتئین نوترکیب می‌شود. افزودن اسیدهای آمینه تاثیر قابل توجهی روی دانسیته سلولی نهایی، مقدار بیان و بالطبع بهره‌دهی کلی تولید اینترفرون گاما دارد. ولی بهر حال در افزودن اسیدهای آمینه مورد نظر لازم است به دو نکته مهم (۱) مقدار مجاز غلظت اسید آمینه در محیط کشت (که بالاتر از آن برای میکروارگانیزم ایجاد سمیت میکند)، (۲) توازن بین هزینه مصرف اسیدهای آمینه و ارزش اقتصادی حاصل از افزایش بهره‌وری تولید، توجه شود. در تحقیق مزبور نیز سعی شده دستیابی به مقادیر بهینه با لحاظ کردن این موارد صورت گیرد.

مراجع

۱. بابایی‌پور ولی‌الله، خلیل‌زاده رسول، بهرامی علی و مقصودی نادر (۱۳۸۱) بهینه‌سازی محیط کشت پیچیده و شرایط القاء در تولید پروتئین نوترکیب اینترفرون-گامای انسانی در فرمنتور همزن‌دار نابیوسته. هفتمین کنگره ملی مهندسی شیمی ایران، جلد ۵: ۱۰۶-۱۰۱.
۲. خلیل‌زاده رسول، شجاع‌السادتی سید عباس، بهرامی علی و مقصودی نادر (۱۳۸۲) مقایسه محیط کشت شیمیایی مشخص و پیچیده در کشت باکتری *اشریشیا کلی* نوترکیب برای تولید اینترفرون-گامای انسانی. هشتمین کنگره ملی مهندسی شیمی ایران، دانشگاه فردوسی مشهد، ص ۱۳۶.
3. Baneyx F., (1999), Recombinant protein expression in *Escherichia coli*, Current opinion in Biotechnology, Vol.10, p.411-421.
4. Broedel S.E., Papciak S.M., Jones W.R., (2001), The Selection of Recombinant Media Formulations for Improved Expression of Recombinant proteins in *E.coli*, Technical Bulletin-Athena Enzyme System Group, Vol.2, P.1-6.
5. Donovan R.S., Robinson C.W., Glick B.R., (1996), Review: optimizing inducer and culture conditions for expression of foreign proteins under the control of the Lac promoter, Journal of Industrial Microbiology, Vol16, p.145-154.
6. Galindo E., Bolivar F., Quintro R., (1990), Maximizing the Expression of Recombinant Protein in *Escherichia coli* by Manipulation of Culture Conditions, Journal of Fermentation and Bioengineering, Vol.69, No.3, p.159-165.

7. Macdonald H.L., Neway J., (1990), "Effects of Medium Quality on the Expression of Human Intrelukin-2 at High Cell Density in Fermentor Cutures of Escherichia coli K-12", Applied and Environmental Microbiology, p.640-645.
8. Rinzema Z.Y., Tramper A., (1996), Medium Design Based on Stoichiometric Analysis of Microbial Transglutaminase production by Streptovercillium Mobraense, Biotechnol. Bioeng, Vol.50, p.291-298.

جدول ۱- عوامل و سطوح مورد مطالعه

عامل	سطح	زمان القاء (OD)	IPTG (mM)	لاکتوز (mM)	اسیدهای آمینه
.	۱	۱	.	.	.
A	۲	۲/۵	۰/۲	۲	.
B	۳	۴/۵	۱	۱۰	.

A: گلوتامیک اسید ۰،۰۱۲، اسپارتیک اسید ۰،۰۱۴، لیزین ۰،۰۹، فنیل آلانین ۰،۰۰۵، گرم برلیتر در یک واحد OD
B: گلوتامیک اسید ۰،۰۴۷، اسپارتیک اسید ۰،۰۵۵، لیزین ۰،۰۳۴، فنیل آلانین ۰،۰۱۹، گرم برلیتر در یک واحد OD

جدول ۲- آرایه های متعامد L

عامل	شماره	زمان القاء (OD)	IPTG (mM)	لاکتوز (mM)	اسیدهای آمینه
.	۱	۱	.	.	.
A	۲	۱	۰/۲	۲	.
B	۳	۱	۱	۱۰	.
B	۴	۲/۵	.	۲	.
.	۵	۲/۵	۰/۲	۱۰	.
A	۶	۲/۵	۱	۱۰	.
A	۷	۴/۵	.	۱۰	.
B	۸	۴/۵	۰/۲	.	.
.	۹	۴/۵	۱	۲	.

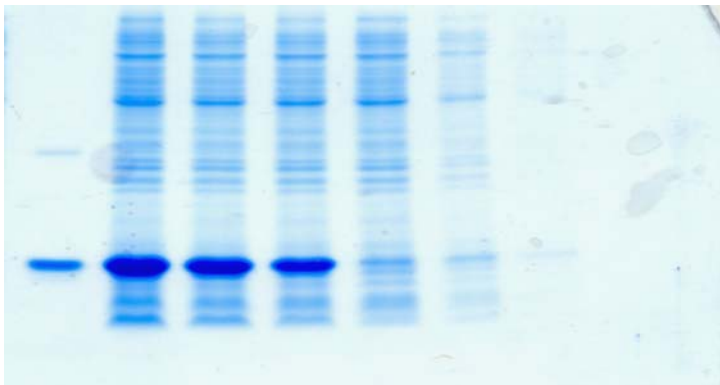
جدول ۳- شرایط بهینه پیش بینی شده برای کسب بالاترین بهره دهی کلی تولید اینترفرون گامای انسانی

عامل	سطح	سطح	مشخصه سطح بهینه
زمان القاء (OD)	۳	۴/۵	۴/۵
IPTG (mM)	۲	۰/۲	۰/۲
لاکتوز (mM)	۲	۲	۲
اسیدهای آمینه	۱	A	A

مقدار پیش بینی شده بهره دهی کلی
مقدار بدست آمده از آزمایش در شرایط بهینه
میزان بیان
وزن خشک نهایی برای تولید بهینه

۱۶۰±۵ mg/L.h
۱،۷۵ mg/L
۵۵-۶۰ %
۵/۵ g/L

M 1 2 3 4 5

شکل ۱: ژل SDS-PAGE حاصل از بیان پروتئین نوترکیب اینترفرون گامای انسانی در شرایط بهینه تخمیر: زمان القاء (OD) ۴/۵، مقدار ۰/۲ (mM) IPTG، لاکتوز ۲ (mM)، اسیدهای آمینه A (شاهد، ۱ سه ساعت بعد از القاء، ۲ دو ساعت بعد از القاء، ۳ یک ساعت بعد از القاء، ۴ زمان القاء، ۵ یک ساعت قبل القاء)